

Vindkraft och säkerhet

Hur ser regelverket ut kring vindkraftverk och säkerhet? Vad är CE-märkning, vem kontrollerar vindkraftverken, vad är ett säkerhetsavstånd? Här följer allmän information som är framtagen av Energimyndigheten i samverkan med Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) samt med vindkrafttillverkare och handläggare på kommuner och länsstyrelser.

I svensk lagstiftning finns inget generellt säkerhetsavstånd, eller avstånd till exempelvis byggnader, som gäller för var ett vindkraftverk får byggas. Det är den tillståndsgivande myndigheten (kommun eller länsstyrelse) som ansvarar för att bedöma behov av eventuellt säkerhetsavstånd, och om det finns anledning att göra en riskanalys. Om det finns risker som inte har kunnat byggas bort i samband med tillverkningen av maskinen, så är tillverkaren skyldig att informera om dessa risker och eventuellt föreslå skyddsåtgärder.

Sveriges största landsbaserade vindkraftpark med 48 verk, ligger i Strömsund. Hur har kommunen hanterat frågorna om säkerhet?

-I vår översiktsplan framgår att ”snö och is kan falla ned i närheten av vindkraftverken. Skyltar med varning för fallande snö och is kan sättas upp i terrängen runt vindkraftverken på samma sätt som sker runt telemaster. Rekommenderat riskavstånd är tre gånger verkets navhöjd.” För Havsnäs vindpark är det länsstyrelsen som är tillsynsmyndighet enligt miljöbalken. Tillståndet för vindparken beslutades av Miljödomstolen och där framgår att: ”Före driftsättning av vindkraftverk skall varningsskyltar sättas upp med information om risk för nedfallande snö och is. Utformningen och placering av skyltarna skall ske i samråd med tillsynsmyndigheten.”, säger Elisabeth Olsson på Strömsunds kommun.

När det gäller risk för iskast, alltså att is skulle lossna från rotorbladen när vindkraftverken är igång, finns en formel för det rekommenderade riskavståndet. Det beskrivs på www.vindlov.se i avsnittet "Hälsa och säkerhet".

Inga krav på inhägnad i miljödom

I en dom från miljödomstolen (M-3735-09) mars 2010 kan man läsa hur en domstol har bedömt frågor som rör säkerhet och vindkraft. Domen gäller inte vindkraftverk i allmänhet, utan ett specifikt fall, ett vindkraftverk i Vara kommun. De klagande hävdade att det borde vara stängsel runt vindkraftverken på grund av fara för nedfallande föremål och iskast. "Risken för sådana händelser är emellertid försvinnande liten", står det i domen, där det också konstateras att det inte föreligger några krav på inhägnad av yta intill vindkraftverken. I domen påpekas också att verksamhetsutövaren har ansvar för underhåll av vindkraftverket, så att det inte medför olägenheter för människors hälsa.

Vad säger maskindirektivet?

Maskindirektivet har införts i svensk lagstiftning genom Arbetsmiljöverkets föreskrift. Arbetsmiljöverket kontrollerar att maskindirektivets krav efterlevs genom marknadskontroll, inspektioner och genom enskilda projekt. Tillverkaren måste i sin riskbedömning ta hänsyn till alla risker som en maskin förknippas med eller ger upphov till. Risker som inte kunnat undanröjas genom åtgärder i konstruktionen, ska tillverkaren informera användaren om. Det gäller till exempel risk för iskast.

Elsäkerhetsverkets kontroller

Elsäkerhetsverket gör kontroller när det gäller elsäkerhet och EMC. Vindkraftverket är också en elektrisk maskin och faller under elmaterieförordningen. Vindkraftverk ska även uppfylla EMC-regelverkets (Electro Magnetic Compability) krav på apparater som finns i lagen om elektromagnetisk kompatibilitet. Elsäkerhetsverket gör marknadskontroll när det gäller EMC och kan förbjuda användning av vindkraftverket om det inte uppfyller föreskrifterna. Elsäkerhetsverket utövar även tillsyn av elanläggningen för produktion av el.

Vindkraftverket är också ett byggnadsverk

Krav på bärförmåga och säkerhet regleras i lagen om tekniska egenskaper på byggnadsverk, byggnadsverksförordningen och Boverkets föreskrifter och allmänna råd. Enligt plan- och bygglagen ska det i flertalet fall göras en bygganmälan till kommunen om uppförande av vindkraftverk. Byggnadsnämnden tar då ställning till behovet av byggsamråd och kontrollplan. Vid byggsamråd ska det bland annat ske en genomgång åtgärder för besiktning, kontroll och tillsyn som är nödvändiga för att anläggningen ska uppfylla lagens tekniska egenskapskrav på byggnadsverk. Den starkaste sanktionen byggnadsnämnden har, är användningsförbud enligt plan- och bygglagen.

Ägaren av vindkraftverket ansvarar för säkerheten. Byggnadsnämnden eller motsvarande sköter byggtillsynen. Byggnadsverket måste uppfylla tekniska egenskapskrav i nationell bygglagstiftning - att det inte välter, rasar eller tappar delar.

Vestas om säkerhetsavstånd

Det cirkulerar ett rykte om att vindkrafttillverkaren Vestas i en manual har uppgett att det ska vara ett säkerhetsavstånd (ibland sägs det vara 300 meter, ibland 400 meter) till vindkraftverk. Sådär kommenterar Vestas ryktet: "Skrivningen i våra manualer gällande säkerhetsavstånd på 400 m finns inte längre. Skrivningen relaterade dessutom till säkerhetskrav under installation och underhåll av vindkraftverken, inte till krav under normal drift."

Om CE-märkning

En produkt som uppfyller tillämpliga krav i standarder ska anses uppfylla motsvarande krav i maskindirektivet. När tillverkaren intygar att produkten uppfyller kraven i samtliga tillämpliga EU-direktiv ska tillverkaren CE-märka produkten innan den släpps på marknaden. Ansvar ligger alltså hos tillverkaren.

Ifall Arbetsmiljöverket konstaterar att ett CE-märkt vindkraftverk har sådana brister att det kan äventyra säkerheten, har Arbetsmiljöverket rätt att vidta alla lämpliga åtgärder för att till exempel förbjuda att verket ifrågasätts i bruk eller släpps ut på marknaden.

Medlemsländerna får inte ställa ytterligare produktkrav på CE-märkta produkter utöver vad som anges i direktivet.

/Kajsa Olsson, Energimyndigheten, 110131